

3

L u k á c s   G y ö r g y
elvtársnak

Dalos György

NYELV. INT.
Lukács Árok

Tisztelt Lukács elvtárs!

Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy Ön a mellékelt nyilatkozat tartalmával megismerkedjék, mivel közéleti megnyilatkozásaiából ítélve úgy látom, hogy a nyilatkozatban elmondottak az Ön megértésével találkozhatnak.

Budapest, 1970, december 14.

Tisztelettel

Dallos György
/Dalos György/

Bp.VI.Lenin krt.101.I.6.sz.

Tel.: 120 - 503

FELLEBEZÉS

BM. Országos Főkapitányság

Tisztelt Főkapitányság!

2-21.687/1970. számú határozatukkal szemben fellebbezéssel élek. Fellebbezésem a határozatnak mind indokolására, mind tartalmára vonatkozik.

Az indoklás tevékenységemet "ellenségesnek", "aknamunkának" tünteti fel. Felhívom az Önök figyelmét arra, hogy ilyen hangon még a Magyar Népköztársaság Fővárosi Bírósága sem nyilatkozott a tevékenységeről, holott az bizonyított és konkrét adatokkal rendelkezett ebben a vonatkozásban. A Főkapitányság illetően kijelentése csupán a kerületi rendőri szervek hamis tájékoztatására támaszkodhat. Ezeknek a szerveknek a tájékoztatása azonban nem objektív, mert az az ideológiai és rendőri kérdések közötti különbség abszolút meg nem értéséből fakad. Mindenféle előzetes eljárás nélkül, anélkül, hogy velem kapcsolatos kifogásaikat /például az utóbbi időben eszközölt provokatív meghallgatásaikon/ egy szóval is említették volna, megbélyegzően nyilatkoznak irodalmi tevékenységeről, amely pedig párt- és irodalompolitikai szerveink egyetértésével találkozik. Nyilvánvalóan ered ebből a következtetés: a belügyi szervek egyes dolgozói az alapvető alkotmányos normák felrugásával kívánják megakadályozni nyilvános irodalmi fellépéseimet, mint ahogy adminisztratív eszközökkel már korábban is "megrendsabályoztak" kommunista írókat egy országban, amely hivatalos ideológiájának és végcéljának tekinti a kommunizmust, s amelyben a kommunista-üldözés 1945 óta tilos. Nem csupán sértett félként, hanem felelős állampolgárként is tiltakozom néhány személynek a hatalommal való durva visszaélése ellen. Ennyit az indoklásról.

A határozat tartalma személyes szabadságom korlátozását jelenti. Ezzel természetesen megint nem érthetek egyet. Irodalmi tevékenységem igényli a huszonnégy óra viszonylag kötetlen beosztását. Ugyanezen okból veszek részt összejöveteleken, ami pedig a nyilvános szórakozóhelyeket illeti, ezeket valóban csak szórakozásra használom s ezért a határozat idevonatkozó részét értelmetlennek tartom. A telefon - amelyet hosszas reménykedés és várakozás után - nemrég kaptam meg, ugyszólván alapeleme az életemnek és munkámnak. Szabadfoglalkozásu ember lévén nagyonis rá vagyok utalva erre a készülékre, kérem tekintsek munkaeszköznek.

Befejezésül ismét szeretném hangsúlyozni: megalázónak és értelmetlennek tartom ezt a rendszabályt, amelyet a kerületi rendőri szervek fogatosítottak az Önök jóváhagyása és felelőssége mellett. Ha törvényeink ellen bármiben vétettem volna, úgy kérem; indítsanak eljárást ellenem, hogy bíróság előtt adhassak számot a tevékenységeről. Ha azonban nem erről van szó, akkor szüntessék meg ezt a gátlástalan és méltatlan hajsztát és törődjehet azzal, amivel rendszerünk megbizta a belügyi szerveket: a törvényesség és a közrend védelmével.

Budapest, 1970. június 9-én.

/Dálos György/

MTA FIL. INT.
ukács Archív

Bp. VI. Lenin krt. 101. Tel.: 120-503

Tisztelt Fővárosi Főügyészség!

Panasszal élek a Belügyminisztérium Budapesti Rendőrfőkapitányságának 1970 június 9-i határozata ellen, amely Budapest ter letén rendőrhatalósági felügyelet alá helyezett, valamint az Országos Főkapitányság 1970 július 15-i határozata ellán, amely az első-foku rendőri szervhez írott fellebbezésemre válaszolva jóváhagyta az előbbi döntést.

1968 június 8-án a Fővárosi Bíróság összeesküvésben való részvétel vádjával 7 hónap felfüggesztett szabadságvesztésre ítelt. Az azóta eltelt két évben alaposan átgondoltam korábbi tevékenységemet és anélkül, hogy marxista-leninista meggyőződésemet feladtam volna, arra a következtetésre jutottam, hogy elveim és világnézetem kifejtésére mód van az államrendünk nyújtotta demokratikus és alkotmányos keretek közt, s ezeknek a kereteknek a túllépése nem szükséges és nem is igazolható. Működésem nem ellenkezett pártunk és kormányunk elveivel, verseimet és fordításaimat a korábbinál nagyobb mértékben publikálták a hazai lapok és folyóiratok, köztük pártunk központi sajtóorgánuma, a Népszabadság is. Az 1968-as esztendőben némileg szétzilálódott életkör lményeim is többé-kevésbé rendeződtek. Sokféle intézménytől kapott szerződéses megbízatásaimnak legjobb képességeim szerint igyekszem eleget tenni. Magánéletemben is jelentős pozitív fordulat állott be: 1969 februárjában meghősültem, feleségem szovjet állampolgár, még az egyetemi évek kdején ismerkedtem meg vele. 1970 február elején költözött véglegesen Magyarországra. Végül el kell mondanom, hogy életem rendeződésében jelentős szerepet játszott az 1970 március 24-i kegyelmi rendelet, amely végleg utat nyitott számomra a jogilag-erkölcsileg megalapozott, felelős társadalmi tevékenységhez.

Elképzeléseimet azonban sajnálatos módon keresztülhuzta a rendőri felügyeletet elrendelő határozat. Idézek az indokolásból: "Korábbi és jelenlegi ellenséges tevékenységének figyelembevételével és a további aknamunkája megakadályozása érdekében magatartásának ellenőrzését és mozgásának korlátozását szükségesnek tartom."

A fellebbezésemre érkezett válasz tevékenységemet "a népi demokratikus államrendre aggályosnak" nevezi és a rendőri felügyelet alkalmazását "államellenes bűncselekmények elkövetésétől való visszatartás" érdekében tartja indokoltnak. Ugy gondolom, tisztelt Főügyészség, hogy a két határozat indoklása között nem elhanyagolható különbség van, míg az első "ellenségesnek" ítéli tevékenységemet, a másik csupán "aggályosnak"; míg az első sorozatos bűncselekmények /"aknamunka"/ folyamatát véli félbeszakítani, amásodik határozat indoklása csupán ezután elkövetendő bűncselekményeket feltételez. És igen fontosnak tartom azt is, hogy a második döntés indoklásában már nem olvasható utalás "korábbi" tevékenységre, amelyet az 1970-es kegyelmi rendelet értelmében államunk lezártnak tekint. A két döntés tartalmi azonossága és indokolásuk ellentmondásossága is arra készítet, hogya tisztelt Fő ügyészséghez forduljak.

A rendőri felügyeletre vonatkozó határozatot nem előzte meg eljárás. 1970 május 18-án és május 20-án két ízben hallgattak ki tanuként a Haraszi Miklós ellen indított rendőri eljárás kapcsán. A tanukihallgatás során semmiféle bíráló megjegyzés nem hangzott elpolitikai tevékenységre vonatkozóan. Az elhangzott és jegyzőkönyvbe vett vallomások pedig nem szolgálhattak alapul a rendőri felügyelethez.

1970 június 4-én a VI. kerületi Rendőrkapitányság beidézett meghallgatás céljából. A rendőrtiszt elvtárs, nevére nem emlékszem, közölte velem, hogy a meghallgatás nem vonatkozik a Haraszi Miklós ellen folyó eljárás problémáira, nem része semmiféle ellenem folyó eljárásnak, a rendőrkapitányság csupán informálódni kíván néhány velem kapcsolatos kérdésben. A meghallgatásról jegyzőkönyv készült, 1 példányban. A nyomozó elvtárs többek között az alábbi kérdések felől érdeklődött: 1. Milyen nyilvános könyvtárakat látogatok és ott mikor, kinek a számára vettem ki zárolt könyvtári anyagot? A kérdésre válaszolva előadtam, hogy 1969 novemberében az Országgyűlési Könyvtár anyagából a magam számára kikértem Schopenhauer filozófiai műveit, amelyekre egy szovjet könyv jegyzeteinek elkészítéséhez volt szükségem. 2. Ismerőseim közül kik voltak jelen a Kosztolányi Dezső Művelődési Házban 1970 február 24-én rendezett költői esten. A kérdésre megtagadtam a választ, mivel - mint kijelentettem, az ilyesmi nem rendőri eljárás, hanem szociológiai felmérés feladata. 3. Milyen ellenséges kijelentést tettem a Budapesti Forradalmi Ezred kalocsai laktanyájában 1969 november 18-án megrendezett író-olvasó találkozón? Az ellenséges kijelentésre vonatkozó feltételezést visszautasítottam, s hivatkoztam az esten jelen volt költőtársaim, Simor András, Csala Károly és Haraszi Miklós megkérdésének fontosságára, majd arra, hogy a laktanya kulturális tisztje, Tóth hadnagy elvtárs az est végén megköszönte a fellépésünket és hangsúlyozta annak "nevelő, kommunista jellegét."

A meghallgatás legkülönösebb fordulata az volt, amikor a nyomozó elvtárs afelől érdeklődött: hol, mikor és milyen körülmények között olvastam fel betiltott írásaimat, illetőleg kinek adtam át ezek kéziratát felolvasásra?

Noha erre a kérdésre adott válaszomat tartalmazza a VI. kerületi Rendőrkapitányság hivatalos helyiségében felvett és aláírással hitelesített jegyzőkönyv, megkíséreltem szabatosabban előadni ezzel kapcsolatos gondolataimat.

Magyarországon igen sokan művelik a különböző irodalmi műfajokat. Egészen ritka eset az, hogy az író műveit azoknak létrehozásával egyidőben folyamatosan publikálja. Ely módon a művek nagy része - mégpedig éppen a legfrissebbek - többnyire kéziratban hozzáférhetőek. Eppen ezért soha senki által kétségbe nem vont gyakorlat az, hogy az írók-költők nyilvános esteken felolvasnak műveikből. Ez alól én sem vagyok kivétel, s műveimet bármikor kész vagyok a műsort rendező szerv rendelkezésére bocsátani előzetes megtekintésre, amint az egyébként a Kosztolányi Dezső Művelődési Házban megtartott költői estet megelőzően meg is történt. Szeretném ehhez hozzáfűzni, hogy soha, egyetlen nyilvános szereplésem alkalmával sem merült fel olyan probléma, amely miatt a rendező szerv kifogásolhatta volna fellépéseimet. Eppen ezért rendkívül kínosan érintett az az eleve negatív magatartás, amellyel a nyomozó elvtárs viseltetett egyes műveimmel szemben, mihelyt kiderült róluk /az én információim, mint egyetlen hiteles forrás alapján/, hogy eddig még nem jelentek meg. Ennek az előítéletnek legpregnánsabb megnyilvánulása az volt, hogy meghallgatóm "betiltott művekről" beszélt. Ez a jegyzőkönyvben is rögzített kifejezés arra utal, hogy a nyomozó szerint ami tőlem nem jelent

meg, az csak "betiltott" lehet. Csak ez a prekoncepció's elképzelés lehetett alapja a meghallgatást követő rendőri felügyeletnek, amely /számomra logikailag nem tisztázottan/, mégis felismerhetően összefüggött az előző meghallgatással.

Tisztelt Főügyészség!

Nem vonom kétségbe a rendőri szervek jogát ahhoz, hogy büncselekményt leplezzenek le vagy előzzenek meg. Tagadom azonban, hogy tevékenységemben fellelhetők volnának az államellenes szándéknak akár any nyomai is. Ez az indokolatlan rendszabály tehát nem létező veszélyt feltételez tevékenységemben, miközben több szerv és intézmény által hasznosnak tartott irodalmi működésemben ~~akkadályos~~ korlátoz, s nehezíti a magam és feleségem életkörülményeinek végleges rendezését. Kérem a tisztelt Főügyészséget: vizsgálja felül a BM Országos Rendőrkapitányság határozatát. Kérem továbbá, hogy a Fővárosi Főügyész elvtárs fogadjon engem személyesen.

Jelen panaszt egy-egy példányban elkldtem a Magyar Írók Szövetsége elnökségének és pártszervezetének, mint érdekvédelmi szervnek, valamint Aczél György elvtársnak, az MSZMP KB titkárának.

Tisztelettel

/Dalos György/

N y i l t a k o z a t

A Budapesti Rendőrfőkapitányság 2-21.687/4/1970.sz. rendelete újabb félévvel hosszabbítja meg az ellenem 1970. június 9-én elrendelt rendőri felügyeletet. Ezt a döntést nem írtam alá, pontjait nem tekintem kötelezőnek magamra nézve és az illy módon kialakuló esetleges súlyos következményekért minden felelősséget a BRFK szerveire hárítok.

A rendőri felügyeletet elrendelő eredeti határozat "aknamunkában" és "elleneséges tevékenységben" marasztal el. Ezt az alaptalan és rágalmazó megállapítást nem előzte meg rendőri bizonyító eljárás, ezért inkább sejthető, semmint bizonyos, hogy a rendőri szervek engedélyezett, nyilvános irodalmi esteken való részvételenet kifogásolták, illetőleg kívánták a továbbiakban megakadályozni. A határozat ellen fellebbeztem, ám a rendőri felügyelet szabályait fegyelmezetten és lelkiismeretesen betartottam, ami könnyen dokumentálható. A BRFK ennek ellenére meghosszabbította rendőri felügyeletemet, mégpedig az alábbi "indokolással":

"...megállapítottam, hogy a rendőri felügyelet elrendelésének alapjául szolgáló megatartásán nem változtatott, korábbi kifogásolt kapcsolatait fenntartja."

Ami a megatartásomat illeti: alig hiszem, hogy a belügyi szervek akár a legkínosabb alapossggal is végzett vizsgálat esetén is bármely törvénybe ütköző cselekményben, vagy annak előkészületében marasztalhatnának el. A rendőri felügyelet idején nemcsak törvényeinknek, hanem a belügyi hatóságok lojalitás-igényének is igyekeztem eleget tenni, éppen abban a reményben, hogy megatartásommal meggyőzőm őket: semmiféle törvényellenes szándékom nincs.

A BRFK döntése "korábbi kifogásolt kapcsolatokat" említi. Csak-hogy ez 1970 júniusi döntés indokolásában semmiféle kapcsolatomat nem is kifogásolja, nem is említi. Eszerint azt kell feltételeznem, hogy különböző baráti kapcsolataim ennek kifogás alá. Ha azonban

valamely baráti kapcsolatról nem derül ki, hogy az bűnös, törvénytelen, államellenes célokat szolgál, akkor a kapcsolat tényleg önmagában nem lehet elegendő az állampolgár felelősségrevonásához. Ellenkező esetben a egyenesen reménytelen a helyzetem: a rendőrségnek joga van a közelebről meg nem határozott, évtizedre visszanyúló kapcsolatok meglétére hivatkozva két évig folyamatosan fenntartani a szankciót, hogy aztán néhány napos /a törvényességnek eléget teendő/ szünet után ismét bevezethesse. S mindezt anélkül, hogy bármely alkotmányos szervnek joga volna beavatkozni az események ellenőrizhetetlen menetébe.

Meggyőződésem, hogy a BRFK döntése szöges ellentétben áll a Párt és a Kormány kinyilvánított elveivel, többek között Bankai András belügyminiszter elvtársnak az MSZMP X. kongresszusán elmondott egyértelmű felszólalásában, amely kifejezetten elvitatta a rendőri szervektől azt a jogot, hogy bűncselekményeket el nem követő állampolgárokat - nézeteikért - felelősségre vonjassanak. Ezért, amikor az engedetlenség formája mellett döntök, ezt kommunista elkötelezettségem és állampolgári felelősségérzetem is diktálja.

Jelen nyilatkozatot egyidejűleg társadalmi szervezeteknek és közéleti személyiségeknek is rendelkezésére bocsátom.

1970. december 10-én

/Dalos György/

Tisztelt Lukács elvtárs!

Mindenekelőtt szeretnék Önnek köszönetet mondani, mert egy számunkra különösen nehéz időszakban támogatásával szinte kizárólagos biztosítékát jelentette annak, hogy kérésünket az illetékes szervek érdemben bírálják el. Egész tiltakozásunkkal, beleértve a huszonöt napos éhségsztrájkot is, erre törekedtünk.

Szeretnék röviden beszámolni az azóta történetekről.

Borbándi János elvtárs, az MSzMP KB Közigazgatási Osztályának vezetője, Haraszi Miklós édesanyjával való beszélgetésében azt a megoldást javasolta, hogy kiszabadulásunk után törvényes panasz formájában kérjük a rendőri felügyelet feloldását, és ennek a panasznak egy példányát juttassuk el hozzá is. Velünk az elzárás során senki sem érintkezett a belügyi-, vagy pártszervektől. Kiszabadulásunk után a VI. illetve a XVIII. kerületi rendőrkapitányságon külön-külön azonos szövegű eligazítást kaptunk: a rendőri felügyelet érvényben van, ha azonban azt akarjuk, hogy megszűntessék, forduljunk törvényes panasszal Benkei András belügyminiszterhez. Ezt még aznap meg is tettük. A panasz egy-egy másodpéldányát - a fent leirt megbeszélés értelmében - elküldtük Borbándi elvtársnak.

Tíz nap múlva, egyazon napon, azonos szövegű levelet kaptunk a belügyminiszter titkárságától, amelyben közölték, hogy ügyünkkel foglalkoznak. Április 2-án az én rendőri felügyeletemet belügyminiszteri utasításra megszüntették.

Haraszi Miklós azonban továbbra is rendőri felügyelet alatt áll. Ez a körülmény^{ért} is aggasztó, mert mint ahogy azt Ön is tudja, és itt is leirtam, eddig minden ugyanugy és egyazon időpontban történt velünk. Haraszi, aki a vizsgálat reményében jelenleg betartja a korlátozó szabályokat, kisz-

badulása óta betegállományban van /a Vörös Csillag Traktorgyárban dolgozik marósként/. Egészségi és idegállapota az elmúlt hónapok során erősen leromlott.

Egy héttel azután, hogy az én rendőri felügyeletemet feloldották, Haraszi telefonon érdeklődött a belügyminiszteri titkárságon. Ott azt mondták neki, hogy "a miniszter elvtárs még nem döntött kérése teljesíthetőségét illetőleg". Borbándi elvtárs pedig azt válaszolta az érdeklődésre, hogy ő nem foglalkozik az ügyvel, egyébiránt minden Haraszi magatartásától függ.

Ezek a válaszok két okból is nyugtalanítanak engem. A Haraszi érdeklődésére adott feleletek emlékeztetnek a rendőri felügyelet indokolására, amennyiben "magatartásról" beszélnek, minden konkrétum nélkül. Másrészt az, hogy a rendőri felügyelet feloldása késik, Harasztit állandó feszültségben tartja, és ez tartósítja az egészségromlást. Ha pedig ennek a késlekedésnek az a célja, hogy Harasztit rendőri felügyelet alatt tartsák, úgy a helyzet ismét tragikusan kiéleződhet.

Ezzel a levéllel semmiképpen sem akartam kiragadni Lukács elvtársat alkotó munkájából. Ugy érzem azonban, hogy Ön, aki a legtöbbet tette értünk, érdeklődik a dolgok további menete iránt is.

Mégegyszer nagyon köszönöm az Ön emberséges határozottságát, és kérem, továbbra is kísérje figyelemmel ügyünket.

Budapest, 1971. április 15-én

Elvtársi üdvözlettel

D. György
Dalos György

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának
Tisztelt elvtársak!

Tudomásukra hozom, hogy megtagadom a belügyi szervek 1971. január 9-én hozott határozatának végrehajtását. Ez a határozat meghosszabbítja a hat hónappal korábban ellenem elrendelt rendőrhatalósági felügyelet alá helyezést.

1966 januárjában a Belügyminisztérium Vizsgálati Osztálya többekkel együtt rendőrhatalósági figyelmeztetésben részesített vietnami szolidaritási akciók szervezése miatt. 1966 novemberében az ELTE-ről /amelynek Bölcsészkarán 1964-ben kezdtem el tanulmányaimat filozófia-magyar szakon/ e figyelmeztetés alapján, az addigra megalakult egyetemi Vietnami Szolidaritási Bizottságban való részvétel miatt kizártak. A vádpontok között szerepelt e Bizottságban való részvétel kivül az amerikai követség előtti 1966. május 1-i tüntetésben való részvétel és a DMFF akkor még irodai szintű budapesti képviselőtelével fenntartott - állítólag "illetéktelen" - kapcsolat /ez a kapcsolat tetten lehetősé "Dél-vietnami forradalmi dalok" c. füzetben megjelenését, amelyet a KISz százezres ingyenes példányban adott ki/. A vietnami szolidaritási diák-bizottságokat, amelyek több egyetemen és gimnáziumban megalakultak, feloszlatták.

Fellebbezésem folytán 1967 szeptemberében folytathattam volna tanulmányaimat. Ekkor a Belügyminisztérium utasította az egyetemet, hogy ne vegyék tudomásul beiratkozásomat, és október 6-án rendőri felügyelet alá helyeztek, amelynek teljes indokolása a következőképpen szólt: "H.M. magatartása a Magyar Népköztársaság államrendjére és közbiztonságára kéres kihatással van." Hogy fent ismertetett cselekedeteim milyen ideológia nevében nyertek ilyen értelmezést, az titok maradt, de az "indokolásnál" többet árulnak el a hatóságok eszékairól a felügyelet számára megállapított szabályai: különböző szabadságkorlátozó intézkedéseken kívül megtiltották, hogy egyetemeket vagy más iskolai intézményeket látogassak, könyvtárba járjak, kiadókba belépjek, sőt, megtiltották a Zeneműkiadó Vállalat látogatását is. Ez utóbbi különintézkedés célja az volt, hogy megakadályozza "Költők, dalok, forradalmak" c. könyvem kiadását, amely a rendőri felügyelet megszűnése után mégis megjelent a Tanácsköztársaság 50. évfordulója tiszteletére, és elnyerte a Kiadói Főigazgatóság nívójutalmát.

1968 januárjában fellebbezésemre három hónap után válaszul megszüntették a rendőri felügyeletet, s így folytathattam tanulmányaimat. Folytattam az irodalmi publikációt is és résztvettem a KISz egyetemi szervezetének életében. 1970 májusában, utolsó egyetemi éven befejezésének napján kezdődött az az eljárásorozat, amely végülis arra késztetett, hogy a passzív ellenállás eszközehez folyamodjam.

Május 15-én a Belügyminisztérium tisztviselői háskutatást tartottak lakásomon és "izgatás alapos gyanúja miatt" letartóztatottak. Három nap múlva szabadon

bocsátottak, majd egy hónapig tartó vizsgálat után megszüntették a nyomon-
zást és figyelmeztetésben részesítették. Pannaszorra adott válaszában a
Legfőbb Ügyészség elismerte, hogy kijelentéseimet, eszelekedéseimet "nem
motiválja ellenséges szándék". Ennek ellenére július 9-én az Ügyészségi
álláspontot semmibevevő, saját határozatukat is meghazisító szövegű ren-
delkezéssel ismét rendőri felügyelet alá helyeztek. /Ezzel egyidőben az
egyetemről - tanulmányaim befejezése után, de diplomám megszerzése előtt -
automatikus eljárással kizártak./ A felügyelet első hónapjának végén azsal
az ürüggyel, hogy egyik este az előírt 22.00 óra helyett állítólag 22.08-kor
érkeztem haza /a rendőri "tárgyaláson" a hatóság tanuja is cáfolta a vádat/
harminc napi kényszermunka-elszárásra ítélték, a maximumra, amely egyáltalán
kiszabható. Ezt a határozatot azonban visszavonták. Végül 1971. január 9-én
a felügyeletet lentebb még ismertető indokolással meghosszabbították.

Ismereteni szeretném, miről kérdestek, milyen vádakot szerveztek fel
a május 15-től június 12-ig lefolyt kihallgatásokon.

Izgatást igyekeztek kimutatni az 1969 augusztusi lillafüredi Fiatal Írók
Konferenciáján mondott - a fiatal szocialista írók feladataival és nehézsé-
geivel foglalkozó - felsszóalásomnak abban a részletében, amelyet a sajtó is
ismertetett.

Kinyilvánított szemléletüknek megfelelően, amely a még meg nem jelent író-
sokat eleve illegálisnak tekinti, vizsgálat tárgyává tették azokat a kultur-
házakban, katonai egységeknél, az írószövetségi ifjúsági tagozatban és isko-
láknban lezajlott költői esteket, amelyekben az általános gyakorlat szerint
ilyen verseim is elhangzottak.

Külön tételként szerepelt a bűnlajstromon a Mórta Zeigmond gimnázium Ön-
képzőkörének író-olvasó találkozója, amely tanári részvétel nélkül zajlott
le, mert Saiget Józsefné megtiltotta diákjainak, hogy az iskolába hívjanak
meg. Az önképzőköri ülés témája "kerunk farradalmisága" volt, és a beszélge-
tésben szóba került marxista vitakérdések - egyetemi szemináriumok anyaga -
a kihallgatásokon a "számunkra ismeretlen" minősítés helyett a "nem nekünk va-
ló" minősítést nyerte.

Terhemre rótták, hogy interjút adtam egy hivatalos engedéllyel rendelkező
nyugati riporternek, aki a "Che hibái" c. versem sajtóvitájáról érdeklő-
dött. Magát a rövid riportot tekintették ellenséges eszelekedésnek, hiszen
nyilatkozatom csak annak a nyugati lapokban elterjedt hamis interpretációnak
a cáfolatát tartalmazta, amelyhez az argumentációt Hajdu Ráfi kritikusknak
verseről szóló cikkéből szerezték /Népszabadság 1970.I.20. és 24./.

Végül a legnagyobb nyomatékkal vizsgálják azt a Lenin-centenáriumú műsört,
amelyet KISz alapszervezetünk megbízásából filozófus hallgatók egy munkacso-
portjával készítettünk. Az összeállítás 26 oldalnyi, kommentár nélküli, korrek-
tül idézett Lenin-szöveget tartalmazott; az egyetem politikai vezetése betil-
totta. A kihallgatásokon izgató jellegűnek nevezték, a háskutatáson és a ta-

nuktól példányait lefoglalták. Mindehhez semmilyen magyarázatot nem tartottak szükségesnek.

~~XXXXXXXXXXXX~~

Asért ismerttettem részletesen a kihallgatások témáit, hogy világossá váljék: kizárólag művészi és marxizmuson belüli ideológiai vitakérdésekben nyílt fórumokon képviselt álláspont szankcionálása volt az eljárás célja.

As ilyen alapokon nyugvó rendőri felügyeletet szocialista emberhez karántsem méltó türelemmel 6 hónapig elviseltem, szabályait betarttam. Munkásként helyezkedtem el, s így időm lényegében munkaerőm kifejtésére és regenerálására eszlik meg. A felügyelet meghosszabbítása értelmetlenné tette a további türelmet egy olyan hatóság önkényével szemben, amely pl. vasárnaponkénti jelentkezéssel bünteti Lenin életművének az évtől eltérő felfogását, mondhatni: felfogását. Lépésemmek azonban ez csak egyik oka, mint ahogy az sem esik döntő súllyal latba, hogy a meghosszabbítás indokolása így szól: "H.M. fenntartja kapcsolatait volt börtöntársaival, újabb bünteselekmények elkövetéséül való visszatartása érdekében a rendőri felügyelet fenntartása továbbra is indokolt". Tekintve, hogy soha bünteselekményt el nem követtem, és soha börtönben nem voltam /háromnapos őrizetbevételtem megánszárkában töltöttem/, a ferdulat szenzációs ugyan, de jelentősége csak annyi, hogy bebizonyítja: a rendőri szervek, miközben ezt a jogot felhatalmazás nélkül megvannák szocialista elkötelezettségü alkotóktól, maguk mindent, bármit papírra vethetnek.

Elhatározásom másik oka az, hogy meggyőződtem arról: az ideológiai, művészi vitákba való antiszocialista beavatkozás tendenciaként érvényesül a belügyi szervek gyakorlatában. 1965 vége óta van tudomásom arról, hogy a belügyi apparátus írók, kritikusok, ideológusok, diákok ellen alkalmazza "bírósgmentes eszközöket. A rendőri felügyeletnél enyhébbnek tekintett - bizonyítási eljárást ugyancsak nem igénylő ~~figyelmeztetés~~ - figyelmeztetés is minden esetben egzisztenciális következményekkel járt: elbocsátásokkal, publikációs "szilenciámmal". Az idősebb szocialista alkotók ellen alkalmazott formáknál ~~XXXX~~ ^{társadalmilag} brutálisabb hatású az a gyakorlati munkamegosztás, amely az egyetemi hatóságok és a belügyi szervek között kialakult: a Lenin-idézetmissort és a KISZ-demokrácia keretein belüli diákkeszdeményezéseket betiltó egyetemi vezetés a Belügyminisztérium illetéktelen és alaptalan "figyelmeztetései" nyomán már ki is zárta az egyetemről azokat a diákokat, akik az egyetemi szabályok és a KISZ-kötelezettségek tiszteletbentartásával vitanézeteiket fejtenek ki vagy "rossz" /ujszarú/ szellemben élnek KISZ-jogaikkal. Az elmúlt évben legalább három esetben sújtotta ez a munkamegosztásos mechanizmus a szocialista elkötelezettségü, aktív KISZ-tagokat; mindhárom tudományos ambícióval foglalkoznak a marxizmussal. I. évfolyamra járt Gécém, Haraszt Póter ellen viszont még sohasem került fel ideológiai, politikai kifogás; ennek ellenére egy minden ^{logi} állapot nélkülözö, teljességgel komolytalan indokkal figyelmeztetésben részesítette a Belügyminisztérium

azzal az egyedüli céllal, hogy hivatkozási alapot nyújtson egy egyetemi fe-
gyelmihez. Ücsémet ki is zárták.

Őnök valószínűleg ismerik Dalos György fiatal költő ügyét, aki értesítette
többek között a Központi Bizottság titkárságát is arról, hogy a múlt év végén
hat hónap után meghosszabbított rendőri felügyelete elleni tiltakozásul, a hogy a
Belügyminisztérium gyakorlatában érvényesülő antidemokratikus és antisocialista
tendenciára felhívja a figyelmet: megtagadja a felügyelet szabályainak végre-
hajtását, vállalva a folyamatosan /bírói ítélet nélkül/ kiszabható szabadság-
vesztést is. Dalos György ügye abban különbözik az enyémtől, hogy esetében
a Belügyminisztérium minden eljárás és megérzékódás nélkül rendelte el a fel-
ügyeletet. Amikor most hozzá hasonlóan visszautasítom, hogy a meghosszabbított
rendőri felügyeletnek alávessem magam, ezzel csak nyilvánosabban kapcsolódik
össze két olyan ügy, amelyet a valóságban és sok más ügygel is már régebben
összekapcsolt a belügyi szervek azonos módszere. Az a módszer, amelynek alkal-
mazását Benkei András belügyminiszter 1970 januárjában majd, a párt X. kongresszu-
sán nyilvánosan elutasította: az ideológiai, művészeti kérdésekbe való rendőri
beavatkozás, a nézeteknek nyílt fórumon, törvényes keretek között hangot adó
socialista állampolgárok elleni retorziók gyakorlata.

Lépésünk indokait Dalos Györggyel közös dokumentumban is megfogalmazzuk.
Leveletem abban a reményben írtam, hogy az ismertetett tények eddig /s talán
éppen a felelősök által megzúrt tájékoztatás hibájából/ elkerülték figyelmüket.

Tisztelettel

Bp. 1971. január 9.

Karaszti Miklós

Utalt levél Bankai Andrásnak, a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumához

Tisztelt Bankai elvtárs!

Nyilatkozatomra, amelyben megindokoltam a rendőri felügyelet meghosszabbításával szembeni tiltakozásomat és a rendőri felügyelet előírásainak megtagadását, Ön az előbbi választ adta:

"Megkezdtem az Ön által, 1970. december 10-i dátummal sokszorosított körlevélnek részemre küldött példányát.

Az abban foglaltakat felülbíráltam. Megállapítottam, hogy a BRFK. rendelkezése törvényes. Ezért a rendőrhatalom felügyelet meghosszabbítására hozott - Önrel ismertetett 2-21.637/4/1970.sz. - határozatot jóváhagytam".

Az Ön által "sokszorosított körlevélnek" nevezett nyilatkozat - mint azt tartalmából is megítélheti - törvényes bejelentés, amelyet törvényes fórumok és köztisztviselők által ellátott ügyintézők rendelkezésére bocsátottam. A nyilatkozatból Önnek is küldtem egy példányt, mivel az Ön közéleti megnyilatkozásai /cikke a Pártélet 1970/1. számában és felhasználása az MSZMP X. kongresszusán/ azt a reményt keltették bennem, hogy Ön tárgyalatosan hozzájárul majd a nyilatkozatban foglaltakat.

Sajnálatszerűnek tartom, hogy az ügyet felülbírálván Ön nem hallgatta meg a véleményemet. Az az érzésem, hogy a BRFK Önnek nyújtott tájékoztatást ugyanez az egyoldalúság jellemzi, mint a rendőri felügyelet előírásainak, illetőleg meghosszabbításának az indoklását. Ezért szeretném feltárni Ön előtt az ügyrel kapcsolatos álláspontomat.

A dolog előtörténetéhez hozzátartozik, hogy a Fővárosi Bíróság 1968-ban hét hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte a Fő György és társai ellen öszi kezeklívés vádjával indított eljárás kapcsán. Ezt a büntetést az 1970. március 24-i kegyelmi rendelkezés hatályon kívül helyezte.

Az elmúlt két évben elsősorban átgondoltam korábbi tevékenységemet és anélkül, hogy marxista-leninista meggyőződésemet feledtem volna, arra a következtetésre jutottam, hogy elviek és világnézeti kifejtésére mód van az állampárt nyújtott alkotmányos keretek között. Ennek a felismerésnek a birtokában igyekeztem rendezni a társadalommal való viszonyomat, míg csak ezt a pozitív folyamatot is meg nem szakította az ellenem 1970 március vége óta folyó intézkedés-sorozat. Szándékosan nem ezt írta: eljárás. Eljárás mindmáig nem folyt ellenem. Arra már érdekesítették, hogy ezenkívül elképzelték-e nem, arra még nem, hogy szóbaálljanak velem.

1970 márciusában "bűnügyben" idéztem a VI. kerületi Rendőrkapitányság. /Hogy kinek a bűnügyben, azt még se sem tudom./ A később meghallgatásnak nevezett aktus során arról az interjúról érdeklődtek, amelyet barátom és költőtársam, Haraszti Miklós adott Wolfgang BEIN nyugatnémet TV-riporternek az én tolmácsi közreműködésémmel.

Ez az interjú Harszti "Cse hibái" című verséről szól /Ny. Irás, 1969.
12. sz./ A vers ellen 1970 januárjában éles hangnomban szólalt fel a Nép-
szabadság kritikusa, HAJDU RÁFIS, s cikkében egy a fiatalok körében "ter-
jedni képes" baloldali ellenzékéről beszélt. A nyugati sajtó természetesen
átvette és a maga céljára hasznosította a Hajdu által írottakat. A
Magyarországon is hozzáférhető Büddeutsche Zeitung például "Maoval és
Gueverával Kádár és Husák ellen" címmel ismertette a vitát. Harszti az
interjút erre használta fel, hogy megcáfolja a nyugati sajtó X. Hajdu
cikke nyomán elterjedt interpretációját. Az interjúban hangsúlyozta, hogy
a verse körüli vita nem napipolitikai csatározás, aminek a nyugati sajtó
egy része beállítja, hanem ideológiai-etikai probléma megvitatása: az
ifjúság forradalmi eszményeiről van szó. A forradalmiságot - hangsúlyoz-
ta Harszti - egy szocialista országban természetes megatartásnak tekin-
tik. Guevara hősiessége és álcaátvallalása az ifjúság kevésbé politikus
köreire is hatással volt.

Ezt a négyperces TV-interjút a belügyi szervek hangsúlyos kihallgatási
témaként használták fel a Harszti ellen indított eljárás kapcsán. Fel-
évvvel később megtudta, hogy DEM-t nem hallgatták ki, csupán a vámszűz-
kedések keretében hallgatták le magyarországi felvételeit, amelyekben azon-
ban semiféle kifogásolni valót nem találtak s így a műsor /s azon belül
a Harszti-interjú is/ változatlanul bemutatásra került a délnémet TV-ben.
Mekkorán DEM ismét Magyarországra jöhetett, hogy riportfilmet készítsen
a délnémet TV számára a párt X. kongresszusának előkészületeiről.

Vagyis: xxxxt Harszti publikált verséről nyilvános vita folyt a Párt
központi lapjában, amely notabane lehetővé tette Harszti válaszcikkének
a megjelentetését. A költő a nyilvános problémákról az államérdekek mesz-
szesenő figyelembevételével nyilatkozott egy hivatalos engedéllyel itt
tartozkodó újságírónak /DEM-nek/, akit a belügyi szervek nem gátoltak meg
az interjú közzétételében. Ugyanakkor a Harszti ellen izgatás védőjével
indított rendőri eljárás során a terheltnek szemére vetették ezt az inter-
jút. Magyarán, amit a pártajtók és a nyilvánosság nyílt ideológiai vita-
ként értékeltek, ezt a hatóságok rendőri ügyé minősítették.

A Harszti ellen indított eljárás során tenüként hallgattak ki. Itt
ismét megfigyelhettem a Guevara-vitával kapcsolatban már említett jelen-
séget: a rendőri szervek tudományos vitakérdéseket vonnak az eljárás köré
be. Szóval a lenini életmű került ebbe a kétértelmű helyzetbe. Az eljár-
keretében kötelezték erre, hogy beszélgetessék egy Lenin-idezetekből á-
válogatást, amelyet Harszti adott nekem kölcsön olvasásra. Az idézetek
az ELTE filozófiai tanszékének KISZ-szervezete válogatta a soranyagként
Lenin-centenáriusra. Az egyetemi hatóságok ezt a műsort betiltották, a k.

hallgató rendőrtiszt pedig indítottva érezte magát az egyébként már Harasztitól házkutatás során elkobzott anyag újabb példányának a beszerzésére. A válogatást egyébként nem Harasztii végezte, hanem egy kisebb munkaközösség, főképpen Leninnek az államelmélet tárgykörében a bürokráciával kapcsolatos megnyilatkozásaira támaszkodva, ami megérzéses és koránutca szakértői rangra pályázó véleményem szerint meg is felel a lenini koncepció lényegének és nem torzítja el a lenini életmű befejező szakaszának erőnyait. Bárhogyan is lenne azonban, de kell szögezmem: ezzel a lépéssel a Vizsgálati Osztály olyan feladatra szánta el magát, amelynek végrehajtására se nem képes, se nem hivatott a hogy egyes rendőrtisztek az Őn nyilvánkozataival ellentétben nemcsak beavatkoznak ideológiai kérdésekbe, hanem eltűrik a lenini életmű rendőri gyensúlyozását, amire aligha volt még példa a szocializmus történetében.

Abban, hogy valóban az ideológiai kérdésekbe való adminisztratív beavatkozásról van szó, még jobban megerősített az 1970. június 4-i meghallgatáson, amelyről egy példányban jegyzőkönyvet is vettek fel a VI. kerületi Rendőrkapitányság hivatalos helyiségében. Az itt feltett legjellegzetesebb kérdés így hangzott: "Hol, mikor és milyen körülmények között olvasott fel Őn betiltott írássából, illetőleg kinek adott át ilyen kéziratot felolvasásra?"

Azt hiszem, az előhuzott kifejezés szerkesztés pontja a köztem és a rendőri szervek között folyó egyoldala vitának. Magyarországon nincs előzetes cenzúra, valamely művet csak bíróság tilthat be ~~akkor~~ rendőri eljárás után. Mivel a sok esetben jogi végzettségű rendőrtisztekről nem állithatom, hogy ebben a kérdésben tájékozatlanok, nem marad más hátra, mint-hogy prekonceptiós megközelítést feltételezzek róluk: eszerint olyasvalakinek, akivel a rendőri szervek "foglalkoznak" kéziratot versei eleve csak betiltottak lehetnek. Ezen az alapon minden meg nem jelent vers gyanus, a még ha nem is "vetemedem"arra, hogy /előzetes kinyomattatás ~~akkor~~ nélkül/ nyilvános esten felolvassak belőlük, ekkor is bármely házkutatás esetén lefoglalhatók és bűnjelként felhasználhatók.

Magyarországon alig van író, aki műveit azok létrehozásával egyidőben publikálhatná. Színvonalától és tartalmától függetlenül igen sok mű csak kötetbegyűjtve kerül a nyilvánosság elé. Éppen ezért soha senki által kétségbe nem vont gyakorlat az, hogy az írók-költők műveiből irodalmi esteken olvasnak fel, miután műveik kéziratát kézbe a rendező /meghívó/ szerv rendelkezésére bocsátani - amit én és barátaim meg is teszünk. Soha semmiféle kifogás eddig nem ért engem a meghívó szervek részéről. Műveimben kétségtelenül bírálni igyekezem a jelen visszasságait, ez a bírálat azonban

semilyen mértékben nem megy túl a miniszteri megnyilatkozásokban megjelölt lehetőségeken /ha ugyan egyáltalán kimeríti ezeket/. Sértőnek és megalázónak tartom, hogy a mi nyílt, őszinte és becsületesen bíráló kommunista megatartásunkat a rendőri szervek ezzel honorálják, hogy az estjeinken alattomosan jegyzetelő feljelentgetőkre hallgatnak, akiknek se irodalmi tájékozottsága, se politikai ítélőképessége nem alkalmas az állami érdekek védelmére. És még valamit: amiképpen a meg nem jelent művek kompromittálók lehetnek egy rendőri eljárásom belül, ugyanúgy maga az állandósított rendőri intézkedés kompromittáló körülmény az irodalmi lapok, folyóiratok szerkesztői szemében és megnéhezíti a további művek megjelenését.

A meghallgatás után néhány nappal rendőri felügyelet alá helyeztek. Így az indoklás:

"Korábbi és jelenlegi ellenséges tevékenységének figyelembevételével és további munkájának a megakadályozása érdekében megatartásának ellenőrzését és mozgásának korlátozását szükségesnek tartom."

Egy hónappal később a fellebbezésekre adott válasz indoklás már csak "a népi demokratikus államrendreaggályosnak" nevezi a tevékenységet, a rendőri felügyelet alkalmazását pedig "államellenes bűncselekmények elkövetésétől való visszatartás" érdekében tartja indokoltnak. Ezerint, míg az első döntés sorozatos bűncselekmények folyamatát kéri /"munkája"/ kívánja megszakítani, addig a második határozat csupán egyetlen elkövetendő bűncselekményt kíván megelőzni. Az első döntés indoklása még utal korábbi tevékenységeire, a második - nyilván a fellebbezésében említett sahaságra felfigyelve - ezt az utalást mellőzi. Számomra az indoklásnak ez a tetsszerű jellege azt a szocialista demokratizmusnak ellentmondó gyakorlatot bizonyítja, hogy egyes belügyi tisztviselők úgy vélik: ellenőrizhetetlen hatáskörük folytán és a bizalmas ügykezelés ürve alatt bármit papírra vethetnek. Ez a k. rültség önmagában is igazolja az álláspontomat.

Am mindezekon túl: a rendőri felügyelet egy sor olyan megszorítást tartalmaz, amelyet nem tudok összeegyeztetni jelenlegi élet- és munkaviszonyaimmal. A moszvai egyetemen szerzett diplomám birtokában sem tudok képességeimnek megfelelő állásba jutni, miután az 1968-as per következtében /annak ellenére, hogy a bírósági határozat nem mondott ki hivatalos tést/ munkaviszonyomat megszüntették. Azóta szabadfoglalkozású vagyok. Feleségem /szovjet állampolgár/ ugyancsak nem talál munkát diplomája /többszörös nyelvtudása ellenére. /Sajnos a helyzetem itt is letbe esik előfordul, hogy alkalmi tolmácsunkára kényszerülök. A BRPA ilyenkor

a munkáltató szerv igazolásával enged el. Utóbbi azonban visszavettem a rendőri felügyelet alatt álló személy alkalmazásától. Ha nem kérek engedélyt, akkor munkám folyamán háromféleképpen is meg kell sértennem a szabályokat: étteremben kell étkeznem, este kilenc óra után is szükség lehet rám a külföldi vendég programja szerint és esetleg el kell hagynom Budapest területét. Mindhárom esetben vállalnom kell az igazoltatással járó veszélyt /a rendőri felügyeletről szóló döntést a személyazonossági igazolványba is bevezetik/, s ezzel megamat és azk külföldi vendéget meghívó szervet is kellemetlen helyzetbe hozom.

Néhány következtetés:

1. Csaknem egy éve tart ellenem egy intézkedés-sorozat, amelynek konkrét indokát mindeddig senki se közölte velem. Semiféle kritériummal nem rendelkezem arra nézve, hogy miképpen lehetne megszabadulni ettől a megfélemlítő, méltatlan és igazságtalan rendszabálytól, különösképpen olyan körülmények között, amikor az adatszolgáltatást, a végrehajtást, az indoklást, az ellenőrzést és a retorziót egy és ugyanaz a szerv - a BRFK - tartja kézben.

2. A szocialista állam elveivel összeegyeztethetetlen a bűnüldöző szerveknek az az általam 1965 óta megfigyelt gyakorlata, hogy büncselekményt el nem követett kritikai szocialista gondolkodású embereket az alkotmányos szervek megkerülésével rendőri üldözésnek és az azzal járó egzisztenciális következményeknek tegyenek ki. Ugy gondolom, nem férhet össze a szocialista demokrácia elveivel, hogy a vitanézeteknek nyílt fórumon hangot adó állampolgárokat olyan szankcióval korlátozzák, amelyet a börtönből frissen szabadult köztörvényes bűnözők, vagy visszaesők esetében alkalmaznak.

3. Ugyenakkor meg kell állapítanom, hogy ez az eljárás és általam megfigyelt kísérőjelenségei ellentmondanak Miniszter elvtárs nyilatkozatainak is: mindenekelőtt a Pártélet hasábjain tett nyilatkozatának és a Párt X. kongresszusán mondott beszédének, amelyben egyértelműen leszögezte: senkit sem érhet üldözés, aki nem követ el büncselekményt a népi demokrácia állásrendje ellen.

4. Mindezeket mérlegelve az Ön szavainak szellemében, kommunista és állampolgári felelősségem tudatában tiltakozom a BRFK határozata ellen és elutasítom a meghosszabbított rendőri felügyelet előírásainak betartását. Fenntartom ezt a jogomat, hogy jelen levelet hivatalos szerveknek és felelős személyiségeknek rendelkezésére bocsássam.

1971. január 5.

/Dalos György/

NYILATKOZAT

Alulírottak kijelentjük, hogy a Budapesti Rendőrfőkapitányság 1970 december 9-én és a mai napon, 1971 január 9-én kelt határozatát, amellyel alulírottak hat hónappal korábban elrendelt rendőrhatósági felügyeletét újabb hat hónapra meghosszabbítja: nem vesszük tudomásul és a továbbiakban nem vetjük alá magunkat a felügyelet szabadságkorlátozó intézkedéseinek. E lépésünkért, illetőleg annak következményeiért a felelősséget a Belügyminisztérium illetékes szerveire hárítjuk.

Lépésünkkel /a törvények tiszteletben tartása mellett, alkotmányos jogainkkal élve/ tiltakozni akarunk a belügyi szervek általunk öt éve megfigyelt gyakorlatára ellen, amely rendszeresen bíróságmentes, rendőri eszközökkel, rendszabályokkal avatkozik ideológiai-művészeti vitakérdésekbe és alkalmaz retorziókat büncselekményt el nem követő szocialista elkötelezettségű állampolgárok ellen.

Erről elsősorban az ellenünk foganatosított rendőri intézkedések során győződünk meg.

Haraszti Miklós ellen 1970 májusában házkutatás és háromnapos letartóztatás után a Belügyminisztérium szervei eljárást indítottak. A nyomozás nem szolgáltatott kellő alapot vádirat benyújtásához, és ezért a nyomozást megszüntették. Az Ügyészség a Belügyminisztériummal szemben megállapította, hogy Haraszti Miklós tevékenységét "nem motiválták ellenséges szándékok". A Belügyminisztérium ekkor saját hatáskörében rendelte el a szabadságkorlátozást: Haraszti rendőrhatósági felügyelet alá helyezte. Dalos György esetében, akit Haraszti Miklós ügyében tanuként hallgattak ki, a Belügyminisztérium az eljárást sem tartotta szükségesnek, amikor rendőrhatósági felügyelet alá helyezte, mert nyilván úgy vélte, hogy az egyetlen indok /"Dalos György aknamunkát folytat"/ olyan súlyos, hogy nem is szorul bizonyításra.

A két ügy egymással és az általunk megfigyelt többi esettel annyiban azonos, hogy a Belügyminisztérium mindegyikben mintegy maga ismeri el eljárása tarthatatlanságát, azzal, hogy saját hatáskörén kívül képtelen nyilvánosan képviselni az eljárás során megfogalmazott vádakat. Ez természetes következménye annak, hogy a Belügyminisztérium nyomozása nem is valamely meglévő büncselekmény feltárására irányul, hanem büncselekményi elemeket kutat /többnyire izgatást, a Büntető Törvénykönyv legáltalánosabban definiált §-át/ olyan nyilvános ideológiai-irodalmi tevékenységekben, amelyeknek elbírálására ^{sem} nem hivatott, sem nem képes. Meg kell állapítanunk, hogy az 1957/1. sz. törvény /a rendőrhatósági felügyelet/ alkalmazása az ideológiai nézeteiket nyílt fórumon képviselő szocialista elkötelezettségű állampolgárok ellencsupán ennek az alkalmatlanságnak a beismerése.

A rendőrhatósági felügyelet olyan igazgatásrendészeti rendszabály, amely az alája vetett személyt /az esetek 99%-ában börtönből szabadult köztörvényeseket/

vasárnaponkénti jelentkezésre, estétől reggelig percre meghatározott otthonmaradásra kötelezi, és bármely, a rendőrség által megszabott hely, intézmény, alkalom látogatására vonatkozó tilalmat tartalmaz. Ez utóbbi tilalom esetünkben nemcsak szórakozóhelyekre, éttermekre, nyilvános összejövetelekre, gyűlésekre, hanem mozik, színházak látogatására, korábbi "ideológiai" rendőrhatalósági felügyeletet esetében pedig kiadókra, könyvtárakra, egyetemekre, iskolákra vonatkozott. A rendőrhatalósági felügyelet bármilyen mértékű "megsértése" egy hónapig terjedő - a rendőrség által kiszabott - munkatáborral büntethető. A rendőrhatalósági felügyelet alá helyezés nem igényel bizonyítási eljárást, és ellene felbevezni csak a magasabb rendőri szervhez lehet, egyszer. A rendőrhatalósági felügyelet hathavonta meghosszabbítható.

Hogy ez a rendszabály mennyire alkalmas ideológiai nézeteltérések megoldására, az a gyakorlatban való kipróbálása előtt is megítélhető. Hogy itt nem a rendőrség olyan humanizmusáról van szó, amely eltekint egy feltárt bűncselekmény bírói szankcionálásától. ezt megvilágítja az 1957/1. törvény 1960-as kiegészítése. Ez megtiltja a hatóságoknak, hogy rendőrhatalósági felügyeletet alkalmazzanak olyan esetben, ha bűncselekmény történt, és kötelezi őket, hogy ilyenkor bírósági utra tereljék az ügyet, ahol az - mint az igazságszolgáltatás ezt előírja - ítélettel vagy felmentéssel végződik.

A jegyzőkönyvek tanúsága szerint a rendőrhatalósági felügyeletet megelőző vizsgálat a következő merőben nyilvános ideológiai-művészeti természetű tényekre irányult:

Más költőkkel is közösen kulturházakban, katonai egységeknél, gimnáziumi önképzőkörben tartott irodalmi estjeinken elhangzott művek;

Harasztinak a fiatal írók lillafüredi konferenciáján elhangzott felszólalása, különösen annak a sajtóban is idézett részei /Észak-Magyarország, Esti Hírlap, Magyar Nemzet/;

A filozófus hallgatók által a Lenin-centenáriumra válogatott kommentár-nélküli Lenin-idézetműsor, amelyet az egyetemi hatóságok korábban betiltottak. /Harashti tagja volt az idézeteket válogató munkacsoportnak./ A Belügyminisztérium funkcionáriusai a Lenin-idézeteket izgató jellegűnek minősítették, a házkutatás és a tanukihallgatások során példányait elkobozták, amire aligha volt még példa a szocializmus történetében.

Szerepelt továbbá az eljárásban Harasztinak egy nyugatnémet riportter számára Dalos György tolmácsi közreműködésével adott interjúja. A hatóságok eltekintettek attól az általuk is ismert tényről, hogy az interjú Harashti arra használta fel, hogy megcáfolja a Che hibái című satirikus verséről /Uj Irás, 1969/12. sz./ a nyugati sajtóban elterjedt hamis interpretációt, amely nem a versre, hanem Hajdu Ráfis kritikusnak a verset támadó cikkére épült. /Népszabadság, 1970

I. lo. és 24./ Nem az interjú tartalma, hanem ténye volt a vád, amit az bizonyít, hogy a hatóságok a vámintézkedések során lehallgatott négyperces interjút nemcsak kiengedték az országból, hanem később ismét engedélyt adtak a riportternek, hogy filmet forgasson a párt X. kongresszusának előkészületeiről. Vagyis az ügy lényege ismét az, hogy amit a sajtó és a nyilvánosság nyílt ideológiai vitaként értékel, azt a hatóságok rendőri ügyé minősítették.

A méltatlan és jogtalan rendőrhatósági felgyeletet hat hónapig lelkiismeretesen betartottuk, amivel nem kötelességérzetünknek, hanem türelmünknek óhajtottunk kifejezést adni. A rendőrhatósági felügyelet meghosszabbításával ez a türelmem nyilvánvalóan értelmét veszítette.

Nem lépésünk kiváltó okaként /hiszen ennek elvi okai vannak/, csupán a Belügyminisztérium módszereit jellemezendő említjük meg, hogy a Belügyminisztérium a rendőrhatósági felügyelet meghosszabbításának indoklásában méltón szenzációsnak nevezhető fordulatot hajtott végre, amennyiben mindkettőnk azzal vádol, hogy kifogásolt kapcsolatokat tartunk fenn. Dalos Györgynél ezt ismét semmilyen konkrétummal nem teszik világosabbá, Haraszti Miklós esetében azonban a hatóságok először az eljárás folyamán konkrét és félreérthetetlen formában indokolják meg a döntést: "Haraszti Miklós volt börtöntársaival tartja a kapcsolatot, újabb bűncselekményeit megakadályozandó a rendőri felügyeletet fenn kell tartani." Nos, Haraszti Miklós ha akarná sem tudná megszakítani a kapcsolatot volt börtöntársaival, mivel nemcsak bűncselekményt soha el nem követett, de börtönben sem ült. Háromnapos őrizetbevételét magánzárkában töltötte. Dalos pedig még egyáltalában nem látott börtönt belülről. Ez a két, nyilvánvalóan egymásra vonatkozó hamis indokolás azt mutatja, hogy a belügyi tisztviselők úgy vélik: a titkos ügykezelés örve alatt bármit papírra vethetnek. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy a rendőrhatósági felügyeletnek nemcsak az indoklását, hanem tényét és a mögötte meghuzódó antidemokratikus, antiszocialista tendenciáttartjuk elfogadhatatlannak.

Világossá szeretnénk tenni, hogy nem egyedi esetekről van szó. 1965 óta van tudomásunk arról, hogy a bűnüldöző szervek szocialista írók, költők, kritikusok, filozófusok, diákok ellen minden jogalapot nélkülöző eljárásokat indítanak, amelyek "csak" rendőri retorzióval fejeződnek be; a leggyakoribb forma az ugynevezett figyelmeztetés, amely nevével ellentétben szankció. Minden esetben hátrányos egzisztenciális következményekkel járt /állásból való elbocsátás; általános publikációs tilalom, amelyet az irodalmi élet szilenciumnak nevez, s amelyről általában az érintett szerez legutolsóként tudomást/. Ha nincs szilencium, akkor az eljárás ténye önmagában is elegendő a kádók, szerkesztőségek elrettentésére, vagy arra, hogy a kész könyv ne kapjon nyomdai vagy terjesztési engedélyt.

A Belügyminisztérium rendszeresen foglalkozik irodalmi szakkérdések megítélésével; eljárás nélkül is kéziratokat gyűjt és kóboz el, verseselmzésekkel fog-

lalkozik, a legbonyolultabb szimbólumok megítélésére vállalkozik, s ugyanakkor esztétikai-ideológiai kérdésekben meglepő tájékozatlanságról tesz tanubizonyosságot. Az irodalmi kérdésekhez való viszonyát egy Dalos Györggyel készített jegyzőkönyv mutatja a legszemléletesebben, ahol írásban rögzítették azt az álláspontjukat, hogy a művészek még meg nem jelent művei betiltottnak tekinthetők. Magyarországon elvben valamely irodalmi művet csak bíróság tilthat be, a rendőri eljárás után. Ezért a fenti prekonceptuális megközelítés súlyos veszélyeket rejt magában, és eleve gyanussá tesz minden, a magyarországi publikációs struktúra lassúsága folytán meg nem jelent művet. A rendőri szervek az estjeinken alattomosan jegyzetelő feljelentgetőkre hallgatnak, tőlünk pedig a kihallgatásokon már csak afelől érdeklődnek, hogy a kiragadott sorok között közölt vagy nem közölt művekből valók.

/Az irodalomhoz hasonlóan a közoktatásban is tapasztalható ez az illetéktelen beavatkozás, főleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Az egyetem merev és vitára képtelen ~~vezetése~~ vezetése, amely betiltotta a Kari Gyűlést és a Lenin-műsort, nem tud formálisan eljárni azok ellen a "problematikus" hallgatók ellen, akik az egyetemi jogszabályokat nem sértik meg. A Belügyminisztérium azonban indíthat eljárást, amelyet bizonyítékok hiányában deklarativ figyelmeztetéssel zár le. Ekkor a Belügyminisztérium és az egyetem között objektíve kialakult munkamegosztásnak megfelelően az utóbbi már "szabályszerűen" akár ki is zárhatja a hallgatót a figyelmeztetés pusztá ténye miatt. 1970 folyamán legalább három közismerten szocialista elkötelezettségű aktív diák szenvedett hasonló retorziót. Tgy szinte természetesnek tűnik, hogy Haraszti Miklóst tanulmányai befejezése után, de diplomája megszerzése előtt automatikusan kizárták az egyetemről. Annal megdöbbentőbb az a mód, ahogyan öccsét, a 19 éves Haraszti Pétert eltávolították az egyetemről. Haraszti Pétert, aki ellen soha semmilyen politikai kifogást nem merült fel, minden törvényes alapot nélkülöző módon részesítették figyelmeztetésben, hogy lehetővé tegyék az egyetemről való kizárását./

Álláspontunkat összefoglalva: úgy látjuk, hogy a Belügyminisztérium gyakorlatában érvényesülő tendencia /tul a jogszabályokkal való visszaéléseken és a nyilvánvaló törvénysértéseken/ a szocialista alkotók demokratikus vitája, a társadalom szocialista erőinek kibontakozása, közéleti aktivitás, tehát végső fokon a társadalmi haladás ellen irányul. Ellenkezik a párt és a kormány ki nyilatkozottatott elveivel is, sőt tökéletesen ellentétes magának Benkei belügyminiszternek 1970 januári nyilatkozatával, amelyet, mint párttag, a X. kongresszuson megismételt. Eszerint a Belügyminisztérium tartózkodik attól, hogy ideológiai és művészeti vitakérdésekben döntőbíróként és végrehajtóként lépjen fel, valamint attól, hogy büncselekményt elnem követő állampolgárok ellen

akik nézeteiknek nyílt fórumon adnak hangot, eljárást indítson. Annál sajnálatosabb, hogy Benkei András belügyminiszter Dalos Györgyhöz intézett levelében - válaszként annak a rendőrhatalom felügyelet meghosszabbítása elleni tiltakozására - jóváhagyta a Budapesti Rendőrfőkapitányság döntését. Elhatározásunkat, álláspontunkat ez a miniszteri válaszlevél sem változtatja meg. Tudatában vagyunk annak, hogy döntésünk következményeként bírói ítélet nélkül folyamatosan egyhónapos kényszermunka-elzárásokat szabhatnak ki ránk. A felelősség azonban teljes mértékben a törvénytelen és megengedő szervekre hárul: erre a közös fellépésre a belügyi szervek külön-külön, de azonos szellemben fogantatott intézkedései kényszerítettek bennünket. Nyilatkozatunkat elküldjük különböző állami és tömegszervezeteknek - köztük a Belügyminisztérium pártszervezetének -, közéleti személyiségeknek és a sajtónak.

Budapest, 1971. január 9.

Dalos György és Haraszti Miklós

MTA FIL. INT.
Lukács Archív